

Biskop Atle Sommerfeldt:

VISITASPREKEN EIDSVOLL KIRKE

Bots- og bønnedag, 25.oktober 2015

Jes 59,1-4; 1 Joh 1,8-2,2; Luk 8,9-14

Denne søndagen i kirkeåret kalles bots- og bønnedag – et navn som visstnok er vanskelig å kommunisere i vår tid fordi bot er et ord og en virkelighet vi ikke kjenner til i det moderne Norge.

Men vår fremmedhet overfor bots- og bønnedag handler om mer enn ordet bot. Tross alt er bot et ord mange av oss kjenner godt fra overtredelser av veitrafikkloven.

Bots- og bededag er søndagen da vi inviteres til å granske eget liv og undersøke hvordan våre holdninger og handlinger påvirker andres liv, i lys av Skaperens visjon for menneskenes fellesskap. I den visjonen er det vår nestes ve og vel som settes i høysetet, og særlig de blant oss som utsettes for undertrykkelse, overgrep og utstøtelse.

Det er ikke en behagelig øvelse for noen av oss. Det er langt lettere å peke på alle de andres feil og mangler.

Vi vil mye heller peke på statene som ikke vil ha gjennomført en global klimaavtale enn å ta inn over oss at råvaren som finansierer vår velstand fører til klimakriser og fattigdom i andre land.

Det er enklere å peke på de store forskjellene mellom fattig og rik i land som USA og Brasil, enn å rette oppmerksomheten mot at stadig flere mennesker strever tungt med å få endene til å møtes i våre egne lokalsamfunn.

Det er lettere å forferdes over andres sviktende dømmekraft enn å erkjenne egen tilkortkommethet.

Det er langt enklere å peke på alle de svakhetene flyktninger har, enn vår egen mangel på evne til å inkludere dem som er annerledes. Det er lettere å legge planer for hvordan vi skal beskytte vårt eget enn å gi mennesker på flukt den beskyttelsen de har rett til.

Da er det bedre å peke på flisen i andres øyne enn å se bjelken i vår egen.

Lignelsen vi hørte, avdekker at vår tids evne til å se andres svakheter og egen fortreffelighet slett ikke er spesielt moderne, men har fulgt menneskenes fellesskap i uminnelige tider. Følger vi kirkens historie er det ikke vanskelig å se at denne grunnleggende menneskelige egenskapen også har vært en del av kirkens fellesskap i uttallige varianter, og alltid med overbevisning om at de til en hver tid uttalte reglene for andres adferd var Guds egne regler.

Det er alt for mange som har opplevd kirkens fellesskap som et ekskluderende fellesskap der mennesker ble sett ned på eller plassert i underdanige posisjoner på grunnlag av kjønn, sosial klasse, etnisitet eller seksuell legning. Alt for mange er blitt forsøkt presset inn i bestemte

fromhetsmønstre som passet noen, men var fremmed for andre, som var frigjørende for enkelte, men beklemmende, fordømmende og undertrykkende for andre.

1.juni i år ble det avholdt et stort seminar i Universitetets aula. Det statlige Vollebækk-utvalget la frem sin utredning om taterne/de reisenes historie i Norge, med særlig vekt på de mange og omfattende overgrep staten, Den norske kirke og lokalsamfunn har gjort seg skyldig i overfor denne minoriteten. På mange måter startet denne historien med Eilert Sundts undersøkelser av leveforhold i bygd og by. Sundt var forskrekket over det han avdekket, ikke minst levekårene til de reisende, også her i Eidsvoll hvor han etterhvert ble sokneprest. De levde annerledes enn både bygdefolk og industriarbeidere, og var ikke vel ansett blant folk flest.

Staten og kirken ble etterhvert enige om et stort prosjekt for å integrere eller assimilere denne minoriteten til et alminnelig norsk liv med skolegang, fast bopel og alminnelig lønnsarbeid. De skulle ikke lenger fengsles, men bli en del av storsamfunnet og måtte derfor innrette seg etter dette. Selv om Norsk misjon blant hjemløse gjorde en stor humanitær innsats, fastslår Vollebækk-utvalget at mange overgrep fant sted, særlig mot barn, og at en kultur i realiteten ble ødelagt med makt. Et av barnehjemmene var her i Eidsvoll – oppkalt etter Eilert Sundt.

1.juni gikk så generalsekretær Helmut Liessem i det som er videreføringen av Norsk misjon blant hjemløse – Kirkens Sosialtjeneste – opp på talerstolen etter fremleggelsen av Vollebækk-utvalgets utredning.

“På vegne av Kirkens Sosialtjeneste beklager jeg på det sterkeste de krenkelser og overgrep som tater-/romanifolket ble utsatt for under Norsk misjon blant hjemløse. Vi erkjenner at Misjonen var en aktiv støtte i assimileringspolitikken som ble ført gjennom mange tiår. Dette var en politikk som fratok tater-/romanifolket deres kultur, språk og omgangsformer. Den bidro også til å forsterke holdninger i befolkningen som ga seg utslag i trakassering, utestengelse og nedverdiggende merkelapper. Misjonen ga aldri motstand til noen deler av denne politikken. Dette beklager vi!”

Generalsekretæren og Kirkens Sosialtjeneste pekte ikke på at staten og datidens medisinske og samfunnsfaglige vitenskap var drivkrefter i det som ble gjort, heller ikke at folk flest hadde sympati med prosjektet. Han pekte ikke på de andre, men turte å ta ansvar for Misjonens egne holdninger og handlinger når han innså hvilke konsekvenser det fikk.

Dette er å gjøre bot.

I høst er det vår vilje til å akseptere mennesker som trenger beskyttelse fra krig og overgrep som er vår konkrete utfordring. Makter vi å se vårt ansvar for å inkludere dem som trenger beskyttelse? Eller blir vi mest opptatt av at de må bli som oss først og beskytte oss selv og vårt?

Klarer vi å demme opp for de holdningene i lokalsamfunnet som vil møte flyktninger med verbal vold og legger grunnlaget for at ekstremister brenner asylmottak og deres Gudshus, slik vi ser det i nabolandet Sverige, mens støttende ytringer florerer på norske nettsteder?

Det er kanskje umoderne, men likefullt helt nødvendig at vi i også i vår tid ransaker våre holdninger og handlinger i møte med Guds visjon om å elske vår neste som oss selv. Ser vi på Jesus, er dette ikke et abstrakt prinsipp, men ytrer seg alltid i konkrete handlinger.

En utfordring med å tørre å erkjenne ansvar, er at vi er preget av naturens jernlov. Det vi sår, det høster vi. Den sterkeste overlever og erkjennelse av tilkortkommethet er uttrykk for svakhet. Og svakhet er veien til undergang og avhengighet av andre.

I stedet for å ta ansvar, avskriver vi ansvar fordi det blir for tungt å leve med konsekvensene. Enda tyngre blir det dersom vi bringer Gud inn som den vi står ansvarlig for. Da er det bedre å avskaffe Gud også. Men uten Gud finnes bare naturens jernlov.

I lignelsen tegner Jesus bildet av Guds visjon for menneskene som er annerledes enn naturens jernlov. Det er et annet bilde av Gud enn en regelstyrt moralist som straffer hardt med ulykker og sykdom.

Jesus viser oss at Gud er en Gud som handler for menneskene ved å helbrede vår skyld og angst for konsekvensene av våre feiltrinn, og inviterer til et raust, gjestfritt og inkluderende fellesskap. Jesus viser oss at Guds nåde bryter naturens jernlov.

Gud gir oss tegnene på nåden i dåpens handling der Gud tar i mot oss, og i nattverdens brød og vin der Gud bekrefter at vi fortsatt er inkludert i fellesskapet med Gud. I begge handlinger lar Gud oss få del i det store mysterium at Gud selv bærer alle våre misgjerninger og selv dør for at vi skal få del i evighetens livskraft. Han tok på seg straffen for vår svikt og våre svik. Slik brøt Gud naturens jernlov.

Kirkens rom er derfor stedet for å oppleve nåde og aksept fra Gud selv, slik som vi er. Ikke noe rom kan gi oss større verdighet enn dette rommet der Gud selv velger å ta i mot oss med en åpen favn. Ofte kan fellesskapet av mennesker i kirkerommet reflektere at vi alle er innkrøket i oss selv og hele tiden lager regler som er strenge for andre. Men tvers gjennom dette kommer Gud og reiser oss opp til nytt liv med nye muligheter i fellesskap med seg.

I kirken er derfor botens virkelighet, nådens virkelighet. Vi kan ha tillit til at våre feiltrinn ikke definerer vår verdighet. Vi kan stole på at Gud ikke ser på vår tilkortkommethet, men på Jesu handlinger. Vi frigjøres av Jesus til å tørre å ta ansvar for våre holdninger og handlinger.

Da kan vi kjempe for andres interesser og velferd. Ikke i angst for konsekvensene, men i glede over den andres fremgang. Ikke i fortregning ev egne feil, men i tillit til at Gud alltid reiser oss opp til nye muligheter. Større verdighet kan vi ikke ha.